

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Ivre Ac Potestate Romanorvm Pontificvm,
Imperatorvm, Regum ac Episcoporum**

Alvarez Guerrero, Alfonso

Coloniae Agrippinae, 1586

VD16 A 2069

De horis Canonicis. cap. xxxiii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63477](#)

corporalis: quia videtur præstare opem, & incurrit irregulartatem, vt per Panor. in c. ex literis, de pigno. Et Episcopi non seruantes, vel seruari facientes sacros canones, an incident in perjurium, vide Panor. in c. ego enim Episcopus, de iure iur. Sed si Episcopus fuerit depositus, & appellauit, pendente appellatione exerceti iura Episcopalia. & idem in alijs. vt per doct. in c. ij. vt lite pendente. Et licet aliqui Episcopatus habeant maiores redditus, sunt tamen pari dignitatis. ita Panor. in c. f. de transla. præla. & c. legimus, xxij. distinct. Et ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, non possunt adquiri; illa vero, quæ sunt dignitatis, autiurisdictionis, possunt adquiri, vt per docto, in c. accessentibus, de excess. prælat. Et Episcopus non potest seipsum absoluere à iuramento; & authorizare non potest quis sibi ipsi. ita Panor. in c. at si clerici, & adulterijs, de iudi. Et aduertant Episcopi, quod licet sit statutus certus numerus canonorum antiquitùs, si tamen crescant facultates ecclesiæ, præbendæ debent augeri, docto. in c. clerici, de vita & honest. cler. Et vide glos. & docto. in c. in nouo testamento, xxj. dist. & ita alia beneficia augenda sunt, ybi facultates ecclesiæ crescunt. Et Episcopus de iure communii eliget sacerdotes: & de iure communii ad Episcopum spectat electio canonorum. videbis optimam glos. & vides docto. in c. xxj. dist. Et Moyses in veteri testamento elegit sacerdotes ordinatione Dei, & Dominus in novo, vt docto. in c. in nouo testamento, xxj. distinct. & vides infrā in cap. lxviii.

DE HORIS CANONICIS.

Cap. XXXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Certus modus in dicendis diuinis officijs ab Episcopo statui past, qui in sua cathedrali ecclesia obseruetur, & num. 15.
- 2 Papa in toto dispensare non potest, sed in tanto.
- 3 Diuinum officium horis debitis dici debet.
- 4 Miraculum de quodam Eremita.
- 5 Hora canonice septem sunt, tres nocturnæ, ex quatuor diurnæ.

Q

6 Clericis

- 6 Clericus licet beneficiatus non sit, obligatus tamen est ad unum officium dicendum.
 7 Hora unde dicitur.
 8 In orando qui modus seruari debet.
 9 Hora canonice cum puritate dici debent, & quid sint, & quare instituta sint, & num. 10.
 11 Biffena hora quae sit.
 12 Excommunicatus, suspensus, vel depositus secretè debet dicere, ita quod à nemine audiatur.
 13 Calestinus Missæ introitum dedit, item & multa alia ad sam pertinientia quis dederit.
 14 Missæ, que in Natali Christi nocte celebrantur, à quo locis fuerunt, & qualis hora noctis celebrari debeant.
 15 Infirmitate impeditus, à dicendo, vel audiendo horas extrahitur.
 16 Oratio Dominica debet alias precedere, cum ab aliis horis instituta fuerit.
 18 Apostolorum limina (sia Romana curia ultra duas diem distant) singulis annis ab Episcopo visitari debent.
 19 Primi motus in potestate nostra non sunt.

T + Episcopus potest habere certum modum in dicendis diuinis officijs, qui in sua cathedrali ecclesia obseruetur, argu. c. illa, xij. distinct. quoniam ipse est caput, c. cum non ceat, de praescript. Et licet Romanus Pontifex constituerit certum modum in horis dicendis per calendarum anni, quem seruant, c. in die, de consec. dist. v. & nonotatur: non tamen alijs præcipit obseruare. Igitur permittitur, ut quilibet ecclesia cathedralis sibi modum competentem inueniat, quem obseruare tenentur omnes clerici. + Et Papa non potest dispensare in toto, sed in tantum in horis non dicendis: quia quod dicantur horæ, est de iure diuino, sed quod debet dici pro horis, non est ex precepto, ut per Cardi. in Clem. j. de celeb. Miss. & in Clem. dignum. Videtur ergo secundū eum in d. Clem. dignum quod Papa possit dispensare in tanto; sed quod non tenetur quis orare, hoc non potest concedere Papa: quia ei

Let contra ius diuinum. † Ethoris debitis debet dici diuinum officium. Et Papa, & Cardinales, & alij Pontifices pro parte maiori hoc obferuant, dicendo de mane officium usque ad sextam, & nonam inclusuē propter occupations superuenientes postea. Nam cūm prima hora diei sit aptior, & deuotior: ideo melius est praeuenire horā, quam præueniri. ad hoc est tex. cum glo. in l. ij. ff. de verb. signif. Et quod hoc possit fieri, habes notabilem text. cum glo. in c. j. de celebr. Missa, qui ex causa permittit, ut possit clericus de mane etiam vespertas dicere. Itaque ex causa licita, & necessaria potest clericus licite seruare, quod dictū est, secundum Hostien. & Panor. in c. j. de celebra. Missa. Sed in ecclesia, in qua solent diuina officia publicē dici, debent hora canonice celebrari competentibus horis. Et refert Panorm. post Ioannem Andream † hoc miraculum de 4 quodam sancto Eremita, quem Angelus pascebat, & tempore vuarum portabat ei quandoque vuas bonas, quandoque marcidas, quandoque agrestes. Interrogatus angelus ab Eremita, quā sit tanta diuersitatis causa, respondit, quod bonas porratabat tempore, quo dicebat officium tempore competenti, & horis competentibus; agrestes vero, quando anticipabat horam; marcidas, quando differebat ultra debitam horam. Et hoc ideo, quia Eremita non occupabatur alijs exterioribus. Et competens tempus est, quando hora officij respondet hora diei; ut sic dicatur matutinum in nocte, Prima in diluculo, & sic de alijs horis. Et dicit Ioh. And. in d. c. j. & ibi Panor. † quod horæ ca. 5 nonicæ sunt septem, tres nocturnæ, & quatuor sunt diurnæ. Nam Matutinum, Prima, & Completorium sunt horæ nocturnæ. Dicit Hostien. quod generalis consuetudo habet, quod in diebus communibus possit Missa dici usque ad sextam, in vigilijs usque ad nonam, in quatuor temporibus usque ad vespertas, facit quod not. in c. solet, de conf. distin. j. & in c. non licet, xlivij. dist. Quotidie in eccllesia Missa cantatur multiplici ratione: primo, quia oportet semper esse paratam medicinam contra peccata quotidiana; item ut Christus nobis vniatur sacramentaliter, & vero Agno quotidiè vnamur; item ut sit apud nos magnæ

memoriæ. ita sanctus Thom. in iijj. senten. dist. xij. q. j. 25.
 ti. ij. Et de ista materia videbis Panor. in c. j. de celeb. Missar. vbi ipse dicit: Not. quod de iure diuino clericus tenetur ad septem horas canonicas, sed non sunt de iure diuino iste horæ determinatæ: ynde officium, seu determinatio, & distinctio officij est de iure positivo, sed septies in die laudare, est de iure diuino. Ex quo infertur (vt superius dictum) quod Papa licet potest dispensare circa mutationem officij, sed non credo, quod Papa possit dispensare (vt dixi) quod clericus non teneatur dicere aliquod officium, pro hoc, quod legitur, & notatur in c. proposuit, concessis, preb. hoc adde ad ea, quæ superius diximus. ¶ clericus beneficiatus, vel in sacris constitutus, licet non beneficiatus, est obligatus ad dicendum officium: clericus etiam tenetur ex præcepto dicere officium beatæ Virginis. sed & clerici in minoribus non beneficiatis, tenetur dicere officium, licet consuetudo contrarium obseruat, quæ non dicentes excusat, vt per Paporm. in d. c. j. de celebra. Missar. vbi etiam dicit, quod clericus non dicens officium sine causa rationabili tenetur ad restitutionem frumentorum beneficij in foro animæ. Horæ canonicae sunt officium, seu hostiæ laudis, quas quis Deo de fructu biorum suorum offert pure, & deuote: Itaque sunt dicendæ verbali expressione. ¶ Et dicuntur horæ ab oro; quæ orando, & contemplando debent dici. Et dicuntur canonicae, quia à canone sunt inductæ, vt in c. j. & c. c. dolent de celebr. Missar. An clericus indeuotè orans, peccet mortaliter, vel venialiter? dic, quod qui ex proposito, voluntarie, aut malitiose, aut negligenter indeuotè horas dicit, vel aliquid ex eis omittit, vel ad hoc operam dat, putaprendendo se inter fabulas, is mortaliter peccat, secundū Petri & Guil. in Clemen. j. de celebr. Miss. & facit regula, quem timore. vbi patet, quod qui præceptum aliter facit, quam debet, jam non facit. Sin autem ex negligencia leui, vel loquacissima, quæ non prouenit ex proposito, sed præter voluntatem ad cogitandum de alijs, rapitur forte de contemplatione, vel nimio somno, talis peccat venialiter, xxv. dist. c, ynum orarium. §. alias, secundum Hostiens. Inno-

& lo-

& Ioan. Andr. Et est ratio securdum eum, quod cum cor hominis sit nobilis omni nobili, non est a Deo factus homo, quod tales cogitationes possit euitare: quia non requiritur secundum Theologos, quod attetus semper permaneat in oratione propter actus essentiam. Vnde Psalm. xxij. Cor meum dereliquit me: Satis est, quod inaneat per virtutem; quod est, quando quis accedit ad legendum horas cum bona intentione, & sic in prosecutione perdurare intelligitur. argum. de baptis. c. maiores, §. item queritur. Et hoc est verum, nisi esset tanta diuagatio, quod omnis attentio deperiret. & tunc habet locum, quod dicit Cyprianus in libro de oratione Dominica: Quando postulas te audiri, cum te ipsum non audias? & authoritas: Populus hic labijs me orat, corde autem, &c. Matth. xv. ¶ Videat § quilibet tam clericus, quam laicus, ut in oratione stet, vel sedeat quietus, aut flectat deuotus, manus leuando, pectus tundendo, suspirando, & rursum inspicio. Ipsi enim sunt modi orandi in scripturis sanctis approbati. Nam dicitur in Psalmo: Stantes erant pedes nostri. & Marci xj. Cum stabitis ad orandum, dimittite. Sic Martha stetit, & ait ad Christum: Domine non est tibi curae, &c. Luc. x. Sic leprosus genu flexit, & impetravit curationem, Mar. j. Hydropicus stans ante Christum, obtinuit sanitatem, Lucæ xij. De sedendo, Matth. xxvj. dicitur, vbi Christus dixit Apostolis: Sedete hic, & orate, ne intretis in temptationem. Item Mar. xij. De quiete dicitur Matth. vj. Cum oraueritis, intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora. Cubiculum autem est locus quietis. De flexura dicitur de leproso, qui procidens adorauit, Luc. v. & Paulus dicit: Electo genua mea ad Deum pro vobis, ad Ephes. c. iij. Et item de eleuatione manuum habetur Exo. xvij. vbi Moyses eleuatis manibus orauit. Et David: Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum, Psalm. cxl. De tunzione pectoris habetur Lucæ xvij. vbi Publicanus percutiens pectus orabat. De suspiratione, Ioan. xj. vbi Christus infremuit spiritu, & turbauit seipsum, volens Lazarum suscitare. De sursum inspicio dicitur Ioan. xj. vbi Christus suspiciens in celum, dixit: Pater gratias tibi ago, quoniam exaudisti

¶ me. † Itaq; horæ canonice debent dici cum puritate: & ex hoc arguitur secundum Cardin. in Clem. j. de celebra. Missâ. quod qui est in mortali peccato, si dicit eas, nihil agit: sicut sunt concubinarij, fures, & similes: vnde in Psalmo: Peccatori autem dixit Deus, Quare tu enarras iustias meas? &c. Ex hoc etiam arguitur contra clericos, qui potius pro denario, quam pro Deo, accedunt ad officium, qui committunt simoniam non veram, sed mentalem, vi. In c. fin. de simo, & c. sacerdos, j. q. j. vbi dicitur: Sacerdos in quaenq; fuerit macula, non accedat offerre oblationem Domino. Dixi, quod horæ canonice debent dici cum puritate; sed qui est in mortali peccato, bene facit, si dicat, ad hoc ut Deus citius illuminet mentem suam, ita Inno. c. dolentes, de celebr. Missâ. argu. c. quod quidam, de penit. & remiss., vt per Cardin. in d. Clem. j. † vbi dicitem quid sunt horæ canonice, & quor. & quare sunt instituta & dicit, quod sunt septem, vt in glo. Et Ioan. de Imo. in d. Clemen. j. dicit, horæ canonice sunt septem, & Guid. de versus, ex quibus colligitur, quare sunt septem, videlicet,

In matutino damnatur tempore Christus.

Quando surrexit, Primam canit ordo fidelis.

Tertia cum canitur, tunc est cruciamina passus.

Sexta sunt tenebre per mundi climata factae.

Immissus Nona diuinus spiritus hora.

Vesperè clauduntur Christi sacra membra sepulcro.

Christo bissema custodia traditur hora.

¶ † Et dicitur bissema hora, quasi vitima hora. Et de hoc per Joan. And. in d. c. j. Et nota secundum Inno. c. j. de celebra. Missâ. quod Missa quoad ordinem, quo nunc vitimur, sub instituta à beato Iacobo Apostolo, & à Basilio, c. Iacobus de confec. dist. j. vbi legitur: Iacobus frater Domini secundum carnem, cui primum credita est Hierosolymitanæ ecclesia, & Basilus Cæsariensis Episcopus, cuius claritas per totum orbem respluit in scripturis, addiderunt nobis Missâ. celebrationem. De ratione singularium partium Missâ. vide S. Tho par. iiij. q. lxxxij. art. iiiij. dicentem, quod quæ mysterium nostræ salutis totum comprehenditur in sacramento Eucharistiae, ideo tale sacramentum præ cœteris ag-

tate: & celebra nihil a in Psal as iusfi cos, qui fficiu lem, vi acerdo latione eum po dicata Inno. de po citem stitutio no. int uid. et delice hoc p e celeb iur, su Jacobus si fecur tana co ritas per bis Mil in Mil od qua facra eris agu tur cum maiori solennitate. Et de ratione singulariū partium Missæ vide Cardi. in d. c. j. de celeb. Missa. Sed ut materiam restringamus, notabimus, quod presbyter tenetur horis debitiss dicere horas canonicas: permittitur tamen sibi ex causa dicere eas usque ad vespertas inclusuē, tex. ad hoc in c. j. de celebr. Missa. ex Concilio Agatensi. Et horæ canonicae sunt quædam satisfactio obligationis contractæ propter beneficium, ordinem, vel officium suscepsum, ex quibus, vel altero eorum quis denoté obligatur ad ipsas horas dicendas. Ita Albertus de Ferrarijs in lectura sua dicit cap. primi. Et dicuntur canonicae, quia à canone sunt institute. de quibus in c. ij. xcij. dist. & in c. fin. xij. dist. & in Clem. j. de celeb. Missa. & in d. c. j. pro eorum fundamento assumentes dictum Psalmi: Septies in die laudem dixi tibi, &c. Ideo istæ horæ sunt septem. Item septem sunt, sicut septem sunt dona spiritus sancti, xxx. q. j. c. peruenit. Septem sunt dies seculi, iuxta illud: Orbis volutus sepiet signat beata tempora. Septem sunt ætates, quibus finietur mundus: Septem diaconi, per quos designantur septem candelabra aurea, quærerant in templo Dei, xcij. dist. c. diaconi, qui. Item scribitur Leuiti. xvij. c. quod Aaron de sanguine vituli septem vicibus aspergit digito contra propitiatorium ad orientem. Aaron ipse est, qui ad honorem sacerdotij vocatus exitit; & quo per Aposto. ad Hebræ. v. & Leui. viii. & xxj. q. j. f. j. & in c. qualiter, de elect. Aaron ergo idem est quod sacerdos, qui accipit has septem horas ad psallendum in memoriam vituli, i. Iesu Christi crucifixi, qui in ligno crucis pro nobis sanguinem suum sparsit. Item sunt istæ horæ septem, per quas singulis diebus eius passionem recolere debemus. & vide glo. in d. c. j. & ibi docto. Et hora competens ad personuendum has horas dicitur, qua per sonum campanæ signatur, ut per gl. in d. c. j. Et propter officiū datur beneficium, ut in c. fin. de rescrip. in vj. & in c. cùm secundū Apostolum, de præben. Etiam clericus in minoribus, si beneficiū tenuē habeat, tenetur horas canonicas legere. ita Host. in summa, in tit. de conlec. eccl. vel alta. † Erexcomunicatus, suspensus, vel depositus 12 debet horas dicere secrete, ita quod à nemine audiatur: ita

Q. 4

Albert.

Albertus de Ferrarijs in d. c. j. Quid de scholaribus, et
occupantur studio literarū, an possint insimul horas sua
persoluere? responde, quod non: licet per homines lis-
tatos dicatur; Fidem catholicam muro inexpugnabili ci-
cuncingi. Ita Alber. in d. c. j. & ibi dicit, quod presbyt-
er non potest celebrare Missam matutino non expleto: sed
quis infirmaret ad mortem, & non esset hostia consecrata
& esset periculum in morte, sacerdos posset Missam cele-
brare matutinali officio non expleto. Et Missa non est
horis canonici, sed bene est de officijs, ut per glossam
Clem. i. de celebr. Missar. Petrus enim ubi consecraverat
oratione, Pater noster, vesus est. Auxilium mysteria Iaco-
bus Episcopus Hierosolymitanus, auxit & Basilius: auxi-
13 re & alij. + Nam Cælestinus Missæ introitum dedit, Ga-
gorius Kyrieleyson. Gloria in excelsis Deo, Telespho-
rus. Collationes Gelasius. Epistolam, & Euangelium. Je-
ronymus. Alleluia vero sumptum est ex ecclesia Hiero-
solymitana. Symbolum in Concilio Nicæno. Mortua
autem commemorationem in Missa Pelagius instituit.
Thus Leo tertius. Osculum pacis Innocentius primus.
Ut caneretur Agnus Dei, Sergius Pontifex instituit.
Platina in historia Sixti, qui fuit Papa VIII. Telephonius
Sixto successit, & constituit, ut septem hebdomadibus
14 te Pascha ieunium obseruaretur: atque + ut in natali
suum Christi noctu tres Missæ celebrarentur. Prima in di-
dio noctis, quo Christus in Bethlehem nascitur: secunda
illucescente aurora, quando a pastoribus cognitus est:
tertia eadem hora diei, qua nobis dies redemptionis, & ve-
tatis illuxit. Constituit item, ut ante sacrificium hymnus
ille cantetur, Gloria in excelsis Deo. Vide text. in c. no-
minalia, de consecra. dist. i. & vide tex. & ibi docto. in c. co-
fatuisti, de celebrat. Missar. de Missis celebrandis in no-
tatiuitatis. Et beneficiati debent ecclesiam officiare, scilicet
cantando, & legendendo, & ad hoc possunt compelli, si
gum. c. significatum, de præben. Nam beneficium confe-
tur eo animo, ut fiat in eo residentia, & diuina officia, pro-
pter quæ beneficium fundatum, & donatum est, celebren-
tur, c. relatum, & c. quia nonnulli, de clericis non residen-
tibus.

Itaque

ibus, quorū sacerdos
ines lī
abilic
oresbyt
eo: sed
insecrā
fam cī
non effo
lostam
crauen
eria lī
us: aut
dit. G
eleph
eum h
ja Hien
Mortuo
institu
e prim
ciuit.
esphon
dibus
natali
i in dī
secu
s est:
, & ve
hymn
n c. no
in c. co
in no
are, sc
pellii, a
a confu
cia, pro
elebren
i residen
Itaque
lucrum
beneficij
amplectentes
onere recusato non
debent tolerari, l. vniqa, s. pro secundo, C. de cadu. toll.
Beneficia plura tenens an pro quolibet debeat horas cano
nicas dicere? videtur, quod sic, ut per Alber. de Ferrarijs
in d.c.j. si beneficia non essent tenuissima, quia non debet
quis plura beneficia appetere, postquam à iure reproba
tur. Quod si in duabus ecclesijs, in quibus quis est bene
ficiatus, fiant diuersa officia, cuius ecclesiæ officium de
beat dicere? dic, quod officium illius ecclesiæ, in qua ha
bet maiorem gradum, vel dignitatem. Sed de hoc vide Al
ber. in d.c.j. Quid de illo, qui dimittit horas canonicas di
cere pro eo, qui non habet Breuiarium? An si dixerit a
lias horas, possit recompensare, vide ibi Albertum. Et o
mittens officium beata Virginis, vel vigilias mortuorum,
peccat mortaliter, docto. in Clem. j. de celeb. Miss. Quan
do presbyter Missam celebrat, quilibet deuotè audire de
bet orationes, Epistolam, & Euangeliū; quia cùm legi
tur Euangeliū, qui loquitur, Christus est, non homo.
quod probatur ex tenore Euangeliorum. Quod si quæ
ris, secundum quem ritum, & quot Psalmos pro qualibet
hora clericus debeat dicere, dic secundum docto. in d. Cle
men. i quod quilibet debet ecclesiæ suæ consuetudinē ser
uare, c. nouit, xij. distinc. & c. sequenti. & si secus faceret,
tanquam transgressor consuetudinis, aut institutionis ec
clesiæ, poterit priuari, & perinde ac si esset transgressor le
gis, c. in his, xj. distinc. In ecclesijs verò monachorum, &
aliorum religiosorum seruari debet illud, quod dicte eos
rum regula, & institutio, aut cōsuetudo, ut in c. de his, xij.
distinc. & licet mos ecclesiæ Romanæ in sacramentis de
beat seruari, non tamen sic est in istis horis canonicas, &
officijs diuinis, vt notatur in c. in die, de conse. distinc. v.
& notatur in c. ij. de tempo. ordi. vbi dicit etiam notanter
Panorm. quod si ordinatur quis non congruo tempore, li
cet recipiat characterem, non recipit ordinis executionē,
& deponendū est. Vel dic, quod illa, quæ ecclesia Roma
na mandat, & docet seruari, ad illa tenetur quisque; secus
vbi non mandat, vel docet seruari, quæ ipsa facit, argum
nota. in c. in causis, de sententia, & re iudicata. Et de hoc

Q. 5

vide

15 vide Albertum de Ferrarijs in d.c.j. † Et nota (vt superius dixi) quod Episcopus potest inducere consuetudinem novam in ecclesia sua, quoad officia celebranda, c. nouit, xij. distinct. & de consecrat. dist. iiij. c.j. & expresse in glo. inc. Eleutherius, xcj. distinct. Super verbo, vigilijs, quod se intelligitur secundum Archidiaco, ibi, quod Episcopi in his, quæ circa solemnitatem ecclesie tantum consistunt, quæ consuetudine, non præcepto maiorum sunt introducta, mutare possunt, & statuere. Itaque contra illud, quod statutum est ab Apostolis, vel sanctis Patribus, non debet Episcopi, nec possunt immutare: Sed in his quæ circa solemnitatem tantum ecclesie consistunt, quæ consuetudine, non præcepto maiorum sunt introducta, mutare possunt, & statuere. ita Archidiaconus in d.c. Eleutherius, & legum cum c.j. & vid. Ioan. de Lignano in principio tractatus de horis canoniceis. Et vide etiam Archidiaconus in c.j. xxij. vbi tractando etiam de pluralitate beneficiorum dictum secundum Ioannem de Ancona: Indubitanter peccat clericus recipiendo diversa beneficia: quia cum vix unum officium implere sufficiat, stipendia sibi vendicat aliorum, & facit contra Concilij interdictum, c. quia, de clericis non residen. Secundo, propter ambitionem, c. quia, de preben. Tertio propter cupiditatem, cap. si quis Episcopus fuerit, & c. si quis de ordine, viij. quest. j. Quarto, quia diminuitur cultus diuinus. Et adduceo illud Matthæi, cap. vij. Nemo potest duobus dominis seruire. Ideo illud est merito fugiendum ab homine, per quod impeditur obsequium Deo debitum, ad quod obligatur homo ex beneficio creationis, & ex alijs beneficijs. Et ibi dicit Nicolaus de Lyra, quod avaritia, quæ est seruitus idolorum, nō potest stare cum obsequio diuino. Et ideo Christus in d.c.vi. concludit, Nō potestis Deo seruire, & Mammonæ. Mammona enim lingua Syriaca nomē est diuitiarum, vel nomine dæmonis, qui tentat de cupiditate diuitiarum. Avarus autem, qui thesaurizat, inordinate seruit utrisque. Et ideo non potest similiter Deo seruire. Et de pluralitate beneficiorum dicemus in cap. sequenti. Et de consuetudine introducta contra residentiam beneficiorum dicit Archidiaconus

in

in d.c. Eleutherius, quod si tali consuetudine contendetur in iure, aboleretur. de præben.c. cùm iam dudū. † Sed 16
si aliquis est infirmus tali infirmitate, quæ impedit à dicendo, vel audiendo horas, excusat infirmus. ita Panor. in c. j. de celebrat. Missar, nec tenetur postea aliquid dicere, quia necessitas non habet legem, c. consilium, de obserua. reiuniorum. Secus est secundum Host. si infirmitas solum impedit dicere, sed non audire: tunc enim sacerdos debet aliquid alium coram ipso legentem audire. & si est infirmitas leuis, vt vetus quartana, omnes horas legere tenetur. Et sacerdos tenetur ad horas beatæ Virginis non de iure, tamen de optima consuetudine, c. in his rebus, xj. distinct. quia multa sunt in ecclesia Dei, quæ non sunt de institutione ecclesiæ: sed ex solo consuetudinis vsu antiquo, quæ non debent vlo modo prætermitti sine periculo salutis; vt signatio crucis, qua fideles signantur, benedictio fontis, trina vinctio olei in baptismo: quæ omnia, ut dicit Augustin. in c. ecclesiasticarum, xj. distinct. obseruata sunt reverenter à Patribus, text. in c. in his, eadem dist. Et Panor. in c. j. de celebr. Missa, dicit, Multa ex radice antiquorum Patrum sunt in precepto, quæ non reperiuntur scripta, d.c. ecclesiasticarum, xj. distinct, c. cum Marthæ, de celebra. Missa. Et dicit Cardina. post Hostien. quod generalis consuetudo habet, quod omni die celebrari possit usque ad sextam, c. non licet, xliij. distinct, in vigilijs usque ad nonam, sabbatis quatuor temporum usq; ad vesperas. Et sacerdotes curati tenentur ad vigilias mortuorum ordinariae, iuxta consuetudinem ecclesiæ cathedralis; ita Nicolaus Plocius in tractatu suo de horis dicendis, q. vii. Pater noster post horas debet dici, cap. id semper, de consecra, distinct. v. vbi litera dicit: Id semper placuit obseruare, vt omnibus diebus, & post matutinas, & vespertas oratio Dominica à sacerdote proferatur. Ante horas dicere, Pater noster, iustum est; nam inuocandue est omnium rerum pater. † Et rationabile est, vt prius illa oratio precedat, quam author salutis dictauit, & instituit, quam ille, quas sancti Patres postea dictauerunt. Et alii dictus ad horas canonicas, si fuerit in gratia, meretur augmentum glo-

17

112.

riæ, & diminutionem pœnæ, sicut faciens alia bona opera, de pœnit. dist. iij. c. si quis autem, c. legatur, xxij. ij. Si autem non est in gratia legens horas, tunc non metitur augmentum gratiæ, sed alia plura; sicut alia bona opera, quæ extra fiunt, extra charitatem faciens: primo, ad nus supplicium; secundo ad bonum temporale; tertio, citius cor eius ad veram pœnitentiam illustretur. Et huius notatur, de pœnit. & remis. c. quod quidem. Hostien. adit duo; quod diabolus non habet in tali homine tantum potestatem, quantam habebat, si talia noua faceret. Deinde Gregorius ponit exemplum in dialogo de Iudæo, qui signauit se signaculo sancte crucis. Item valet ad afflictionem bonorum, & habituationem. Et hoc verum illis bonis operibus, quæ fiunt extra charitatem ad gloriam & honorem Dei; secus esset, si propter gloriam humanæ ut si quis daret elemosynam propter vanam gloriæ, quæ tunc non mercedem, sed pœnam mereretur, c. si quis, quod ibi notatur, de pœnit. distinct. iiiij. Ideo dixit Christus: Videte, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis, alioquin mercedem non habbatis apud patrem, qui in celis est, Matth. vj. Obligaturque ad dicendum horas canonicas, ut satisficiat pro illis, quæ beneficia fundauerunt. Cardina, sancti Sixti in c. canonicæ, tes. xcij. distinct. ¶ Et singulis annis Apostolorum limiter visitent Episcopi, c. iuxta, xcij. distinct. intellige, si non stant ultra duas dietas à Romana curia. Et per se, vel per eos debent comparere, vide docto. in d. c. iuxta. Et sanctus Thom. in Quodlibero de omissione horarum canonicarum dicit, quod non dicenti horas pœna arbitrii est imponenda in foro pœnitentie. Quæ pœnitentie sunt arbitrarioræ, c. Deus, qui, de pœnit. & remis. & c. quæ sunt de pœnit. distinct. j. & c. mensuram. Sed horæ canonicae non possunt dici sine oris expressione. ita sanctus Thom. in secunda secunda, q. lxxxij. Sed oratio, quæ singulariter offertur à singulari persona, potest fieri in mente sine verbali expressione, itaque non est necesse, ut sit vocalis. Adiungitur tamen vox tali orationi triplici ratione, primum ad imitandum interiorem devotionem, qua mens co-

ranus

rantis eleuetur in Deum. Cætera videbis in d. q. lxxxij. arti. xij. vbi in quæstione prædicta de oratione tractatur. Sed attendite omnes participantes de matrimonio Christi, & attendite etiam omnes sacerdotes. Nam horæ canonice debent dici cum puritate conscientiæ, & animi devotione, & modestia, non intermiscono vana colloquia; sed sufficit, quod quis bona intentione incepit, licet in progressis mens rapiatur ad alia: + quia primi motus non ¹⁹ sunt in potestate nostra, & habetur in Psalmo xxxix. Cor meum dereliquit me: quod intellige, nisi tanta sit euagatio, quod omnino attentio pereat: quia tunc succedit, Quomodo exaudiri à Deo postulas, cùm teipsum nō exaudiias? sed Ioannes cap. xviiiij. dicit: Maledictus homo, qui facit opus Domini desidiosè. Posset dici, quod si alius quis immisceat syncopas, vel omissit versum, vel Psalmū, vel aliquam partem magnam, vel modicam, quod si hoc facit in choro cum alijs, non reiteret totus chorus propter scandalum; sed ipse solus per se sub silentio, vel ad partem. Si verò solus officium dicebat, & tunc, si tempore omissionis erat sic infirmus, quod non poterat commode dicere, non tenetur iterare, secundum Hostien. Innoc. tamen contra. Si autem non erat sic infirmus, & tunc aut omissit ex malitiosa negligentia, & tenetur iterare; vel ad penas condignas, & semper punitur de peccato omissionis. Si autem hoc facit præter propositum, & tunc non peccat, secundum Inno. & Hostien. in d.c. dolentes. quod intelligit Guil. mortaliter; venialiter autem bene peccat, xxv. distinct. c. vnum orarium, g. alias. quod intelligit, si nō sit facta magna interpolatio, quia alias peccat mortaliter. Aliqui autem Theologi secundum eum dicunt aliter; quia aut iple dat operam suæ omissioni, puta ponendo se circa fabulas, & tunc tenetur; aut ab alio rumpitur, & tunc nō, secundum Inno. Et dicit, quod si ex negligentia omissitur aliquis versus, vel instantia, quod non peccat, nec tenetur a capite recipere, etiam si dimitteret Psalmum, & nō debet ad illum redire, cùm posset aliquod scandalum generare; sed negligentiam suam confiteri tenetur. Nec obstat, quod maledictus dicitur, qui negligenter diuinū officium

cium egit: quia illud intelligitur de malitia negligencia, non autem de illa, que prouenit ex meditatione diuina, & sic ex leui, vel ledifirma culpa. Horæ sunt census, se debitum retentum à Deo in personas ecclesiasticas de suo patrimonio specialiter viuentes: quia sicut seruus ad introitum, sic viuentes de patrimonio Christi ad diuinum officium obligantur, Cardinales & docto. in Clemen. j. de celesti Missa, & ibi per Docto. videbis multa: & infra in isto Speculo, in titu. de pensionibus ecclesiasticis. & vide infra in titulo de sermone Episcopali, in h. de oratione. Et à quibus vitijs debeant esse immunes, qui in Episcopum ordinandi, vide notabilem textum diui Gregorij, in cap. c. & c. hinc, xlii. distinct.

DE PLVRALITATE BENEFICIORUM. Cap. XXXIIII.

S V M M A R I V M .

- 1 Beneficiorum, quedam suprema, quedam duplicita, & quodam simplicia.
- 2 Qua dicantur beneficia sine titulo.
- 3 De iure nemo duas supremas dignitates habere potest, est etiam contra ius canonicum, & contra vocem Domini est duplex fidere beneficia, & num. 4. 5.
- 6 Ex iusta causa Papa dispensare potest, & que sit iusta causa.
- 7 Posidens beneficium unum, ex quo se honeste sustinere potest, recipiendo aliud mortaliter peccat.
- 8 Miraculum de quodam cancellario mortuo, qui multa retinbat beneficia, dum viueret.
- 9 Beneficiatus de redditibus ecclesiæ voluptuosè expendens, ad institutionem tenetur.
- 10 Residentia est de iure diuino, & num. 13.
- 11 In foro contentioso quæ pœna imponitur plura beneficia possidenti.
- 12 Olim in curiis & dignitatibus dispensabant Episcopi.
- 14 Praelatus ecclesiæ a licite beneficia, aut officia ecclesiæ consanguineis, & amicis conferre possit.

15 Dispens-